

رونمایی رسمی از فاز ۱۱ پارس جنوبی با ملی سازی کامل چه معنایی دارد

ایران به توسعه میادین نفتی برگشت

گروه سیاست دیروز با حضور رئیس جمهور بهره برداری از طرح توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی و فرآیند تولید گاز از این فاز آغاز شد. با بهره برداری از این فاز ظرفیت تولید گاز این میدان تا حدود ۱۵ میلیون متر مکعب در روز افزایش می یابد و ظرفیت کل میدان به میزان ۵۶ میلیون متر مکعب در روز خواهد رسید. این میدان گازی که بین ایران و قطر مشترک است، بزرگ ترین میدان گازی جهان است (فارغ از ظرفیت های نفتی این میدان) که حدود یک سوم از مساحت آن در آب های سرزمینی ایران و دوسوم دیگر در محدوده کشور قطر دارد. البته به دلیل شیب طبیعی منفی این میدان به سمت جنوب ایران به مقداری حدود ۱۵ درصد از منابع این میدان در دسترس ایران است. وقتی دو کشور بر بزرگ ترین میدان گازی جهان مسلط باشند قطعاً رقابت شدیدی بین این دو کشور در راستای برداشت از ظرفیت های این میدان شکل خواهد گرفت. اهمیت فاز ۱۱ این میدان آنجا مشخص می شود که بدانیم این فاز نزدیک ترین قطعه از میدان به مرزهای قطر است و با توجه به شیب طبیعی این میدان به سمت جنوب، فاز ۱۱ در صورت توسعه کامل و برداشت حداکثری از آن می تواند موثرترین فاز در راستای افزایش سهم ایران از این میدان باشد. با توجه به سیالیت منابع به سمت قطر، در صورت اینکه ایران از ظرفیت این فاز به درستی استفاده نکند، بخش قابل توجهی از منابع قابل برداشت توسط ما در اختیار قطر قرار خواهد گرفت. توسعه این فازها که حدود دو دهه معطل شرکت های خارجی مانده و در نهایت توسط متخصصان ایرانی به بهره برداری رسید یک گام بسیار مهم در راستای افزایش ظرفیت تولید گاز و میعانات گازی توسط ایران خواهد بود. آن هم در شرایطی که در سال های آینده با افت فشار قابل توجه در میدان های گازی فعلی خود مواجه خواهیم بود و اگر برای این معضل به درستی چاره اندیشی نشود و میدان های جایگزین به بهره برداری نرسند حتماً با بحران های جدی در زمینه کمبود گاز در کشور مواجه خواهیم شد. در ادامه با جزئیات بیشتری به ابعاد مختلف این اتفاق مهم و اثرگذار می پردازیم.

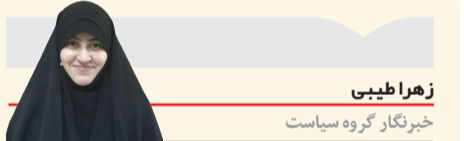
پایان مسیر ۲۰ ساله فاز ۱۱

آغاز ماجرای فاز ۱۱ میدان گازی پارس جنوبی به بیش از ۲۰ سال پیش برمی گردد. در سال ۷۹ شرکت ملی نفت ایران با شرکت فرانسوی توتال توافق قبلی جهت توسعه بخش شمالی فاز ۱۱ این میدان امضا کردند. چندی پس از این تفاهنامه شرکت پترولاس مالزی هم برای توسعه و بهره برداری از بخش جنوبی این فاز پیش قدم شد. مطالعات تخصصی روی ابعاد مختلف این پروژه تا حدود سال ۱۳۸۵ به طول انجامید و در آن سال ابعاد مختلف عملیات اجرایی توسعه و بهره برداری فاز ۱۱ آماده شدند اما در فاصله سال های ۸۵ تا ۸۷ به علت افزایش قیمت جهانی فولاد و بدقولی های توتال، منجر به کناره رفتن این شرکت فرانسوی از این پروژه شد. در سال ۸۸ شرکت چینی CNPC پیش قدم شد و با قراردادی به ارزش ۴ میلیارد دلار مسئولیت توسعه این فاز را برعهده گرفت و متعهد شد که ظرف ۵۲ ماه این فاز را به مرحله تولید اولیه برساند. اما بدقولی های مکرر این شرکت منجر به این شد که در سال ۹۲ خلع ید شود. مردادماه ۹۲ بود که قرارداد توسعه این فاز با شرکت پترولاس امضا

پیش روی بود که با اعلام قید فوریت به دلیل بحران ناترازی گازی در زمستان، پروژه توسعه فاز ۱۱ سرعت بیشتری به خود گرفت اما یک مانع بزرگ بر سر راه این پروژه قرار داشت. توسعه فاز ۱۱ به احداث سکوی جدید نیاز داشت که ساخت آن چیزی بین ۳ تا ۵ سال طول می کشید. در حالی که پیش از این تدبیری برای سفارش ساخت این سکوی مورد نیاز اندیشیده نشده بود. در این شرایط برای عبور از این مانع پیشنهاد جابه جایی یک سکواز فاز ۱۲ میدان که تولید آن رویه کاهش مطرح شد. انتقالی که فرآیند بسیار سخت و پرمخاطره ای بود اما با پذیرش ریسک اجرای این عملیات توسط متخصصین داخلی، آن هم در شرایطی که تحریم ها شدیداً باعث کمبود تجهیزات ضروری در کشور شده اند و اتمام موفقیت آمیز آن مسیری که از حدود ۲۰ سال پیش آغاز شده بود، سرانجام به پایان خود رسید و با اتمام مراحل پایانی پروژه در سال ۱۴۰۲ روز گذشته برای اولین بار تولید گاز در این میدان کلید خورد. البته ناگفته نماند که برای رسیدن میزان استخراج گاز از این میدان به حداکثر میزان ممکن یعنی ۱۵ میلیون متر مکعب در روز، هنوز گام های دیگری برای توسعه و تکمیل نهایی این فاز باقی مانده که امید است در شرایط حساس کمبود منابع گاز در کشور هرچه زودتر به سرانجام برسند.

این اولین بار بود که توسعه این فاز به یک شرکت ایرانی سپرده شده بود اما تنها حدود هشت ماه بعد شرکت پترولاس از انجام این پروژه انصراف داد و در همان زمان وزیر نفت اعلام کرد که توسعه فاز ۱۱ فعلاً در اولویت های این وزارتخانه نیست و در فرصت دیگری درباره این فاز تصمیم گیری خواهد شد. بعد از انعقاد برجام شرکت های خارجی مجدداً برای تقبل این پروژه تمایل نشان دادند. سرانجام در سال ۹۶ با انعقاد قراردادی توسعه این فاز به سه شرکتی سپرده شد که پیش از این هر کدام یک بار از اجرای پروژه انصراف داده بودند. سهم توتال از این قرارداد ۴٫۸ میلیارد دلاری ۵۰٫۱ درصد، شرکت ملی نفت چین ۳۰ درصد و پترولپارس ۱۹٫۹ درصد بود اما اجرای انصراف شرکت ها یکی پس از دیگری تکرار شد و توتال به عنوان اولین شرکت در مرداد ۹۷ اعلام کرد که به دلیل ناتوانی از دریافت معافیت های تحریمی از دولت آمریکا بابت انجام این پروژه از ادامه کار انصراف خواهد می دهد، پس از انصراف توتال حدود ۸۰ درصد پروژه در اختیار شرکت چینی قرار گرفت اما این شرکت هم حدود یک سال بعد و در مهرماه ۹۸ به عهده ی خود را تکرار کرد و از پروژه انصراف داد. در این شرایط شرکت پترولپارس به تنهایی مسئول ادامه پروژه بود. فرآیند توسعه این فاز تا سال ۱۴۰۱ با روند نسبتاً کندی درحال

گفت و گو

زهرا طبیبی

خبرنگار گروه سیاست

روز گذشته بالاخره طلسم چندین ساله پروژه نیمه کاره فاز ۱۱ پارس جنوبی شکست و رئیسی آن را افتتاح کرد. قصه پریچ و خم فاز ۱۱ پارس جنوبی به سال ۷۹ برمی گردد که مینا براین بود که شرکت توتال برای همکاری در این پروژه حضور داشته باشد، اما این اتفاق نیفتاد و در ادامه نیز دوباره تمایل به تکمیل پروژه توسط شرکت های خارجی، از جانب دولت روحانی اتفاق افتاد که آنها هم پروژه را نیمه کاره گذاشتند و دولت سیزدهم با اتکا به توان داخلی بالاخره این پروژه را تکمیل کرد. برای بررسی میزان اهمیت این میدان گازی و بهره ها و منافع اقتصادی آن با سیداحسان حسینی، کارشناس حوزه انرژی گفت و گو کردیم که در ادامه می خوانید.

پارس جنوبی؛ بزرگ ترین میدان گازی دنیا

احسان حسینی، کارشناس حوزه انرژی درباره میزان اهمیت میدان گازی پارس جنوبی گفت: «میدان گازی پارس جنوبی یک میدان مشترک بین ایران و قطر است و بزرگ ترین میدان گازی دنیاست. الان هم حدود ۷۰ درصد از گاز مورد نیاز کشور و به طور کلی ۵۰ درصد از کل انرژی ایران، از طریق این میدان تأمین می شود. سهم قطر از میدان پارس جنوبی، دو برابر سهم ایران است ولی با این حال الان، ایران حدود ۵۰ تا ۱۰۰ میلیون مترمکعب در روز، گاز بیشتری از قطر تولید می کند که بیشتر این تولید گاز و دستاورد ایران در شرایط تحریمی بوده و در شرایطی بوده که شرکت های خارجی با ما همکاری نکردند اما ایرانی ها توسعه فاز را پیگیری کردند. اما چرا فاز ۱۱ مهم است؟ چون مرزی ترین فاز ایران و قطر است و نزدیک ترین فاز در ناحیه ایران و نزدیک به قطر است و برآی ما خیلی اهمیت دارد که در نقاط مرزی خودمان گاز را تولید کنیم، که این باعث می شود جریان گاز از سمت ما به قطر حرکت نکند و کمک بکند گازی که در میدان مشترک قرار دارد، سمت ما بیاید.»

قصه بدعهدی شرکت های غربی در پروژه فاز ۱۱

اودر باره تاریخچه توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی نیز توضیح داد: «توسعه فاز ۱۱ یک تاریخچه ای دارد. از سال ۷۹ توتال خواست، وارد این فاز بشود و پیشنهاد ۱۰ میلیارد دلاری برای توسعه این فاز داد. بعد از مذاکراتی که صورت گرفت به جمع بندی نرسیدند و توتال کنار رفت. بعد شرکت سی ان تی سی چین آمد که با

سیداحسان حسینی، کارشناس حوزه انرژی در گفت و گو با «فرهیختگان»:

ایده دولت پروژه را ۵ سال جلوانداخت

مساله ناترازی گاز با این پروژه حل نمی شود

همکاری کنیم و این قید وجود داشت که اگر تحریم بشویم، این شرکت ها می دانستند که قرار است از پروژه ایران خارج شوند و هیچ ضمانتی وجود نداشت که این پروژه را نگه دارند. «وی ادامه داد: «با خروج این شرکت ها دومرتبه همه این پروژه را شرکت پترولپارس انجام داد و پروژه را سال ۹۸ آغاز کرد و بعد از ۶ سال تاخیر، در دولت قبلی جکت فاز ۱۱ احداث و نصب شد. برای حفاری هم دکل ضعیف گذاشته بودند که نتوانست حتی یک حلقه چاه، حفاری کند. این پروژه به دولت سیزدهم رسید و دولت جکت کار انجام داد. یک دکل قوی، در فاز ۱۱ برد و چهار حلقه چاه حفاری کرد. در بحث احداث سکو چون پروژه ها چندمصرف دارند، اگر بخواهید یک پروژه احداث کنید، اول باید یک جکت نصب کنید. بعد حفاری چاه انجام بدهید و سکو را نصب کنید. بعد خط لوله های جریان را نصب کنید و در نهایت کار را به تولید برسانید. این جکت در دولت قبل نصب شده بود اما حفاری در دولت جدید انجام شد. لوله ای که گاز را از ساحل به خشکی بیاورد هم ایجاد شد. منتها ساخت سکو، چون از دولت قبلی کلید نخورده بود و خودش چهار، پنج سال زمان می برد، بنابراین تصمیم گرفته شد به جای اینکه سکو ساخته شود، یکی از سکوها ی ما از موقعیت ۱۲c به ۱۱b منتقل بشود و در فاز ۱۱ قرار بگیرد. عملیات برداشت سکو، یک عملیات پیچیده ای است و این طور نیست که بگویید، ما یک سکویی را از ابعاد ۱۲، در نقطه b می خواهیم برداریم و بگذاریم در نقطه c. این یک عملیات پیچیده بود. برای این کار، دولت فعلی شناور اوشنیک که برای خودمان بود را از روسیه به ایران آورد و با شناور ایو در این کار انجام شد و در نهایت ما با چهار حلقه چاه، به تولید ابتدایی بین ۱۰ تا ۱۵ میلیون مترمکعب در روز رسیدیم و این کل تاریخچه ای بود که انجام شده.»

حسینی درباره بستن دوباره قرارداد با شرکت های خارجی برای توسعه این پروژه هم توضیح داد: «این انتقادی که الان وجود دارد، این است که چرا کشور بعد از یکبار تجربه کردن که هم توتال، هم CNPC دوباره خارج شدند، این اشتباه گذشته تکرار شد آن هم در یک فضای رسمی. مثلاً شما در شرایط تحریم می خواهید با چین کار کنید و او هم می پذیرد

اما می گوید به صورت رسمی نه و کار با یک شرکت پوششی صورت می گیرد، کمالاتی که در همان شرایط تحریم دوره اول و دوم، سرمایه گذاری از طریق چین انجام شده بود اما در فاز ۱۱ چون همه چیز رسمی بود و قرار بود در شرایط غیرتحریمی کار انجام شود، شرکت ها با توجه به شرایط تحریمی حاضر به همکاری نشدند، ضمن اینکه دولت قبل هم می توانست راهکارهایی را برای همکاری با چینی ها اتخاذ کند که این کار را نکرد و هم اینکه رفتار بدش در دوره اجرای برجام باعث شد که چینی ها با دولت قبل همکاری نکنند و گزینه در انجام پروژه های فازهای پارس جنوبی، چین در میادین نفتی ظرفیت همکاری دارد و می توانیم با روش هایی این کار را انجام دهیم، کمالاتی که بار این کار را در دوره اول تحریم ها انجام داده و میادین ما را در غرب کارون توسعه داده است.»

۲۰۰ میلیون مترمکعب کسری گاز داریم که باید تأمین شود

این کارشناس حوزه انرژی با اشاره اینکه افتتاح این فاز ناترازی ما را تأمین می کند اما کافی نیست، گفت: «در فاز ۱۱ که روز گذشته به بهره برداری رسید، بین ۱۵ تا ۱۵ میلیون مترمکعب، پروژه گازمان را افزایش می دهد و اگر این پروژه تکمیل شود _چون باید ۲۴ حلقه چاه بنزیم و دوسکو نصب کنیم_ این حدوداً می توانست ۵۶ میلیون مترمکعب تولید گاز را افزایش دهد اما همچنان بحث ناترازی گاز ما را نمی تواند حل کند؛ هرچند در بحث مدیریت ناترازی گاز در زمستان می تواند به ما کمک کند. اتفاقی که سال قبل در منطقه تربت جام و چند استان از استان های شمال شرق کشور رخ داد، بین حدود ۵ تا ۱۰ میلیون مترمکعب گاز کم داشتیم و این می تواند این موضوع را پوشش دهد؛ هرچند ناترازی گاز ما خیلی بیشتر است و حدود ۲۰۰ میلیون مترمکعب در پیک مصرفی مان کسری گاز داریم.»

حسینی ادامه داد: «در دوره دولت نهم و دهم استارت پروژه های مصالح ۳۵ ماهه در پارس جنوبی اتفاق افتاد، دولت دهم در مجموع ۱۷ فاز پارس جنوبی را به دولت یازدهم با پیشرفت میانگین ۷۰ درصد تحویل داد که دولت یازدهم و

دوازدهم آن را تکمیل کرد و کل گاز را ۴۲۰ میلیون مترمکعب در روز افزایش داد و خوب جلوی ناترازی گاز را گرفت. اگر دولت قبلی هم، همین کار را برای دولت فعلی انجام می داد و یک سری پروژه های گازی را تعریف می کردند و با پیشرفت مناسبی تحویل دولت فعلی می دادند که این دولت هم تکمیل کنند، نه تنها ناترازی گاز نداشتیم، بلکه می توانستیم صادرات گاز هم انجام دهیم، چون در بحث صنعت نفت کلا پروژه ها طولانی مدت هستند و نمی شود گفت در یک دولت شروع و تمام می شود، نه بلکه پروژه ای در یک دولت شروع می شود و ۷، ۶ سال طول می کشد و در دولت بعدی تکمیل می شود، این یک نکته مرسوم است دولتی که سرکار می آید پروژه های قبلی را تکمیل می کند پروژه هایی را شروع می کند که دولت قبلی قرار بود آنها را شروع کند، ولی این اتفاق در دولت سیزدهم نیفتاد و با ناترازی گاز مواجه شدند که حدود ۲۰۰ تا ۳۰۰ مترمکعب در روز بود.»

اگر این تکنیک را دولت به خرج نمی داد، پروژه ۵ سال دیگر افتتاح می شد

وی با اشاره به اینکه این پروژه چندسال زودتر از حد انتظار تکمیل شد، گفت: «انتقال سکو یک کار جدیدی نیست. اتفاقی که افتاده این است که در واقع ششما یک سکو را برداشتید با آن وزن بالا _برداشت سکو و بعد نصب آن کار منحصربه فردی بود، اگر این تکنیک را دولت به خرج نمی داد ۵ سال دیگر تازه منتظر می ماندیم که فاز ۱۱ به تولید گاز برسد_ آن چیزی که مهم است این است که دولت فعلی علاوه بر بستن پرونده توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی، باید به فکر پروژه های خسارت گاهی باشد. به هر حال ما از یک دو سال دیگر با افت شدید تولید گاز از میدان پارس جنوبی مواجه می شویم و باید پروژه های خسارت گاهی را شروع کنیم که فشار گاز زیاد شده و تولیدمان بیشتر شود و این پروژه حدود ۲۰ میلیارد دلار سرمایه گذاری نیاز دارد و دولت فعلی باید واقعا حواسش باشد که جدی باشد و عزمش را از جمع کند و از همه ظرفیت ها استفاده کند؛ از تعامل با روسیه و چین گرفته تا تولید داخلی. این نکته مهمی است که این پروژه ۲۰ میلیارد دلار سرمایه گذاری نیاز دارد و امیدوارم دولت سیزدهم این قضیه را جدی بگیرد، چون اگر این اتفاق نیفتد در دولت بعدی احتمالاً تولید گازمان از پارس جنوبی کمتر می شود و در یک روند نزولی قرار می گیریم، در حالی که مصرف گازمان سال به سال در حال افزایش است و طبق برآوردی که خود وزارت نفت داشته با تکمیل پروژه فاز ۱۱، احتمالاً ۵ میلیارد دلار سالانه برای کشور ارزش افزوده خواهد داشت.»